

A szent és a forradalmár

(Megjegyzések Kovács Imre új könyvéről)

A szent és a forradalmár — ez a két végletesen ellentétes személyiség, a két hőse Kovács Imre regényének, amely most jelent meg "The Ninety and Nine" címmel a legelőkelőbb amerikai könyvkiadók egyikének, Funk and Wagnalisonak kiadásában.

The Ninety and Nine szerzője, Kovács Imre annak a népi reformnemzedéknek a legnagyobb hatású képviselője, amely Magyarország népességének több mint kétharmadát alkotó falusi néptömegek szociális és kulturális felemelkedéséért és emberi jogaiért küzdött. E népi reformerek egy része — éppen azért mert céljait nem tudta megvalósítani a "keskeny uton", amelyen előretörni iparkodott könnyen belezuhant a balról és jobbról fenyegető két szaka dék egyikébe: a nyilas vagy a kommunista katlanba. Kovács Imre a népi reformmozgalom ama vezérei közé tartozott, akik mindig élesen és határozottan, minden esabíttással és fenyegetéssel dacolva meg tudták vonni a határvonalat a saját reformtörekvéseik s egyfelől a náciizmus, másfelől a bolsevizmus között.

Mindkét totalitárius forradalom igyekezett a szuggesztív hatású fiatal író, publicistát és politikust megkeríteni magának s ez az egyiknek éppoly kevéssé sikerült mint a másiknak.

IRÓ ÉS UJSÁGIRO

Első könyve "A néma forradalom" olyan riadóhívásá vált a magyar parasztság jólétéért vívott küzdelemnek, mint a "Tamás bátya kunyhója" a néger rabszolgák felszabadításának. A Néma forradalom futótűzként terjedt el és hatott olyan népretegek között, amelyek számára a könyv nagyon ritkán jelentett valódi, mély, sorsdöntő élményt.

Ezek számára a Néma forradalom nem könyv volt, hanem üzenet egy emberibb világ megvalósításának lehetőségeiről, s mint minden valódi üzenet írójának üldöztetést, szenvedést hozott. A Néma forradalom publicisztikai mű: egyben tudós tanulmány és harcos röpirat, de nem szépirodalmi munka.

A Ninety and Nine, — egy regényszerű riportkönyvtől eltekintve — Kovács Imre első regénye. Az emigrációnak kellett elkövetkeznie, minden nyomorúságával és megtisztulásával, hogy Kovács Imrétől kiváltsa a közvetlen művészi ábrázolásnak, emberek,

sorsok, konfliktusok, írói életrekeltésének képességeit.

Ha tudós és publicista regényt ír: többnyire megokolt a gyanu, hogy tudományos nagy ujságírói szemléletét, látás és képzelésmódját öltözteti regényformába, s "tudós regény"-t ír, vagy "riport regényt"-t, felemás művet, mely se nem tudomány, se nem publicisztika, de épp oly kevéssé igazi regény. Ámde a Ninety and Nine se nem tudomány, se nem riport, hanem "Nagy regény", értve ez alatt az olyan regényt, amely teljes hitelességgel kelt életre egy társadalmat, egy sorsközösséget, emberi sorsok összefüggését, amelyhez a szereplők, hősök és elbukottak, nagyok és kicsinyek, gazdag sokfélesége tartozik.

A REGÉNY HŐSEI

A Ninety and Nine társadalma, a magyar világ abban az időpontban, amikor a bolsevizmus polipkarjaival, minden szabad emberi törekvést, minden alkotni akarást bevont a maga váladékával és fokozatosan felemésztt.

A regény két hőse: Az aszketikus életű, tiszta jellemű szerzetes rendfőnök és a fanatikus, önzetlen, megalkuvást, taktikázást nem ismerő bolsevik forradalmár. A bolsevista terror polipkarjai egyszerre nyulnak ki mind a kétőért. Együtt kerülnek az "Andrássy ut 60" kezelésébe, cellatársak lesznek és együtt válnak a terror áldozataivá és legyőzőivé.

Megértjük, hogy sorsuk összetalálkozása és egybefonódása nem a véletlen műve; mély, szükségszerű, egyetemes, emberi és történelmi kapcsolat fűzi a két ellenfelet, a két szélsőséges ellentét egymáshoz. Szükségük van kölcsönösen egymásra, hogy emberi és természetfeletti hivatásuk beteljesedjék. Egymás nélkül sorsuk hiányos, tökéletlen lenne.

Lászlót, a forradalmárt lá-

zas, nyugtalan igazságkeresése tette bolsevistává, szerető kéz nem nyult érte és elfogadta helyette a gyűlölet vaskarrait. A szeretet megváltó ölelését a halál árnyékában kapja meg János atyától, a szerzetestől, aki nem csak megtérít, de önmagával együtt vértanuvá avatja.

KÖLCSÖNÖS FELISMERÉS

Ámde ahogyan László a forradalmár sorsa János atyával való találkozás nélkül értelmetlenül, céltalanul, vigasztalanul fejeződött volna be, épp úgy János atya küzdelme a felmérhetetlen tulerejű zsarnokság ellen is tökéletlen, befejezetlen lett volna, ha nem találkozik Lászlóval, ha benne a forradalmárban nem győzi le a gyűlöletet és a reménytelenséget — ha a bolsevistában nem győzi le a bolsevizmust. "Egész életem tévedés volt, a szeretetlenség tévedése, — ismeri fel a szerzetesen keresztül a forradalmár." Sokat tévedtem, mert nem tártam ki a kapukat az emberi gondok, és szenvedések előtt, hanem elefántcsonttoronyba zárkoztam", — ismeri fel a forradalmáron keresztül a szerzetes. Egyesülésük különleges kivételes emberi sorsuk, — megértjük, hogy valahol ott van egyesülésükben a megoldás, az a megoldás, amely végül is meghozza a vereséget mindenfajta erőszaknak és embertelenségnek.

Ez a rövid ismertetés nem adhatja vissza a regény feszültségét. Azok, akik sohasem élték át közvetlenül a terroruralmat és azok, akik számára ez az élmény az emigrációban már elkopott, Kovács Imre regénye megadja minden szorongását egy olyan világnak, ahol mindenki vádlott és fegyenc, még a börtönőrök, a nyomozók, az ügyvédek és a bírák is, — de megadja a bizonyosságot annak is, hogy a nagy börtön kapujának fel kell tárulnia.

J. V.